

«الیس الله بكاف عبده» (زمر، ۳۶)
آیا خداوند برای بنده‌اش کافی نیست؟

کتابی که پیش رو دارید، حاصل تلاش برای ارائه مناسب و کاربردی از کتاب دین و زندگی پایه دهم برای آمادگی امتحان نهایی است.

در این کتاب سعی شده است مطالب ضروری مطابق با جدیدترین تغییرات امتحانات نهایی به نحوی طبقه‌بندی شود که بتواند پاسخ‌گوی نیازهای دانش‌آموزان در راستای موفقیت آنان باشد. امیدواریم همه عزیزان دانش‌آموز از این نوشته بهره کافی را ببرند.

این کتاب شامل بخش‌های زیر است:

در این درس می‌خوانیم: بیان اهداف اصلی و فرعی هر درس.

مشاوره: بیان تعداد آیات، احادیث، اشعار و بارم هر درس در امتحانات نوبت اول و دوم.

سبک مطالعه: اولویت‌بندی در فراگیری مطالب درس و بیان روش مطالعه به صورت صمیمی و محاوره.

ایستگاه آیه و حدیث و شعر: ترجمه روان آیه و حدیث و پیام‌های مختلف آیات و احادیث و اشعار در قالب سؤال و جواب و مشخص کردن کلیدواژه‌های آن‌ها.

تلنگر: حواست باشه! بیان نکات مشابه و گمراه‌کننده درس‌ها و دام‌های آموزشی.

نکته راهبردی: نکات کلی و میان‌بر برای درک بهتر مفاهیم مهم درس.

مرور سریع: طبقه‌بندی برخی از مفاهیم حجیم درس برای سهولت در یادگیری.

متن کتاب درسی: تمام متن کتاب درسی ذکر شده است و برای شرح بهتر درس، اصطلاحات و توضیحات اضافه در پراکنش آمده است. در ضمن تمام سؤالات (۱) در ابتدا و یا در میان درس، (۲) تدبیر و تفکر در آیات، (۳) خودارزیابی، (۴) فعالیت کلاسی، (۵) بررسی‌ها، (۶) اندیشه و تحقیق براساس کتاب «راهنمای معلم» پاسخ داده شده است.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی: آشنایی با تعریف اصطلاحات مهم درس.

درس در یک نگاه: ارائه نموداری خلاصه هر درس، جهت نگاهی کلی به درس و مطالعه سریع و مرور آن قبل از امتحان.

ایستگاه سؤال: انواع سؤالات مورد طرح در امتحانات پس از پایان بخش‌ها و تیتراهای فرعی درس، به صورت سؤال‌های میان درس.

پاورقی‌ها: بعضی از مطالب که نیاز به توضیح بیشتر دارد و در فهم مطالب موثر است، همچنین عبارات عربی برخی از آیات که در کتاب درسی فقط ترجمه فارسی آن‌ها آمده است.

سؤالات تشریحی: شامل تعداد زیادی سؤال متنوع منطبق بر امتحان نهایی در انواع مختلف آیات و احادیث، صحیح و غلط، جای خالی، پاسخ کوتاه، چندگزینه‌ای، کشف ارتباط، تعریف مفاهیم و اصطلاحات، پاسخ بلند (تشریحی) و درک مطلب برای آمادگی در امتحانات میان ترم و امتحان نهایی.

سؤالات ستاره‌دار: از هر درسی سؤالات مهم و ضروری انتخاب شده و با علامت ★ نشان‌گذاری شده است و کسانی که فرصت کم‌تری دارند، باید این سؤالات را حتماً ببینند و حل نمایند.

پاسخ نامه تشریحی: پاسخ هایی کافی متناسب با راهنمای تصحیح امتحان نهایی و بررسی دلیل نادرستی گزاره های غلط.
امتحان نهایی: ارائه یک دوره امتحان نهایی اخیر و چهار سری آزمون نیم سال اول و پایان سال تألیفی با پاسخ تشریحی.

تشکر ویژه

در پایان شایسته است از همه عزیزانی که ما را در به ثمر رساندن این کتاب یاری نموده اند، آقایان مرتضی یعقوبی، نقی شفایی، منوچهر ستینه، مهدی زمانی نژاد، سید هادی هاشمی، سید کمال الدین سیفی، محمدرضا فرهنگیان، مجید فرهنگیان، سید کمال باوسی، جعفر نجبرزاده، علی مراد زنگنه، امین اسدیان پور، فردین سماقی، سعدی رضایی، هادی ناصری، حسین باغانی، محمدفخرالدین مرشدی تنکابنی، حمید حسین پور، ابوالفضل احدزاده، محمد هادی گوهری، محمدعلی عبادتی، محمد بختیاری، حسین مقدسی، حسین رضاییان، محسن بیاتی، آرمان جیلاردی، علی شلفی، عسکر امیرکلایی اندی، محمدحسین کریمی، بهرام پوروطن، سید هادی موسوی، حسن خانی (فیاض)، بیژن دیبا، سید عطا میرمحمدی، وحید دولتی، جوادعلی عباس زاده، محمدرضا ثابتی، حسین نقوی، محمدرضا رعیتی، محمدرضا رخشانی مقدم و خانم ها وحیده کاغذی، محبوبه ابتسام، فاطمه سادات خلیل پورسیدی، فاطمه واثقی، سیدفاطمه موسوی، حمیده صادقی و زهرا جعفری یزنی تشکر نماییم که اگر تشویق ها و همراهی ها آنان نبود، کار به سرانجام نمی رسید.

بارم بندی درس دین و زندگی ۱			
شماره درس	پایانی نوبت اول	پایانی نوبت دوم	شهریور دی ماه
اول و دوم	۵	۲	۲
سوم و چهارم	۶	۳/۵	۳/۵
پنجم و ششم	۵	۲/۵	۲/۵
هفتم و هشتم	—	۳/۵	۳/۵
نهم و دهم	—	۵	۵
یازدهم و دوازدهم	—	۳/۵	۳/۵
قرائت	۴	—	—
جمع	۲۰	۲۰	۲۰

فهرست

FILM	پاسخ	سؤالات	درسنامه
22 min	۱۶۶	۱۸	۸
20 min	۱۶۷	۳۲	۲۲
22 min	۱۶۹	۴۵	۳۶
18 min	۱۷۱	۵۹	۴۹
11 min	۱۷۳	۷۰	۶۳
13 min	۱۷۴	۸۰	۷۳
16 min	۱۷۵	۹۴	۸۴
23 min	۱۷۸	۱۰۷	۹۸
18 min	۱۷۹	۱۲۰	۱۱۰
28 min	۱۸۱	۱۳۶	۱۲۴
21 min	۱۸۳	۱۴۹	۱۴۰
15 min	۱۸۵	۱۶۲	۱۵۳

درس اول: هدف زندگی

درس دوم: پرواز

درس سوم: پنجره‌ای به روشنایی

درس چهارم: آینده روشن

درس پنجم: منزلگاه بعد

درس ششم: واقعه بزرگ

درس هفتم: فرجام کار

درس هشتم: آهنگ سفر

درس نهم: دوستی با خدا

درس دهم: یاری از نماز و روزه

درس یازدهم: فضیلت آراستگی

درس دوازدهم: زیبایی پوشیدگی

امتحان نهایی

آزمون ۱: نوبت اول ۱۸۸

آزمون ۲: نوبت دوم ۱۸۹

آزمون ۳: نوبت دوم ۱۹۱

آزمون ۴: نوبت دوم ۱۹۲

آزمون ۵: خردادماه ۱۴۰۳ ۱۹۴

پاسخ‌نامه تشریحی آزمون ۱ تا ۵ ۱۹۶

۱

بخش

درستنامه

و سوالات تشریحی

درس اول

هدف زندگی

در این درس می‌خوانیم

در این درس پس از بیان هدفمندی جهان بر اساس حکمت الهی، به معرفی هدف اصلی و برتر زندگی انسان، یعنی تقرب الهی می‌پردازیم. برترین و جامع‌ترین هدف انسان‌های زیرک، انجام تمام کارهای خود برای رضای خداست که همه هدف‌های اصلی و فرعی را دربرمی‌گیرد.

مشاوره

این درس شامل ۳ آیه، ۳ ترجمه فارسی آیه، ۱ حدیث با ترجمه فارسی، ۳ بیت و یک مصراع شعر و ۱ حکایت است که همگی مهم هستند. بارم امتحانی این درس در امتحان نوبت اول، ۲/۵ نمره و در امتحان نهایی، ۱/۵ نمره است.

رفیق! توجه بیشتر به مفهوم حکیمانه بودن جهان، تفاوت‌های انسان با بقیه مخلوقات و کلیدواژه‌های هر کدوم از آیات این درس، به شدت توصیه می‌شه.

درس ۱

برای استفاده از فیلم آموزشی شب امتحان این درس QR-code مقابل را اسکن کنید.

فیلم شب امتحان

مقدمه

- «... در عالم یک چیز است که آن فراموش‌کردنی نیست (اصلی‌ترین هدف). اگر جمله چیزها را فراموش کنی و آن را فراموش نکنی، تو را **باک نیست**، و اگر جمله را به جا آری و آن را فراموش کنی، هیچ نکرده باشی؛ هم‌چنان که پادشاهی تو را به ده فرستاده برای **کار معین** (هدف اصلی)، توفتی و صد کار دیگر گزاردی (اهداف فرعی)، چون آن کار را که برای آن رفته بودی نگزاردی، گویی که هیچ نگزاردی. پس آدمی درین عالم برای **کاری** آمده است و **مقصود** آن است، چون آن نمی‌گزارد، پس هیچ نکرده باشد.
- اگر تو گویی اگر چه آن کاری که خدا مرا برای آن آفریده نمی‌کنم، در عوض، چندین کار دیگر انجام می‌دهم، گویم آدمی را برای آن کارهای دیگر نیافریده‌اند. هم‌چنان باشد که تو شمشیر جواهرنشانی که قیمت نتوان بر آن گذاشت - و تنها در خزائن ملوک از آن بتوان یافت - آورده باشی و آن را ساطور گوشت گندیده‌ای کنی و یا دیگ زرین را بیاوری و در آن شلغم بپزی و بگویی که من این‌ها را معطل نگذاشته و به کار گرفته‌ام! جای افسوس و خنده نباشد؟ (استفاده نادرست از یک سرمایه، هدر دادن و اتلاف آن است.)
- حق تعالی نیز تو را ارزش بسیار داده است (کرامت و منزلت انسان). پس ببین که **برای چه** تو را خلق کرده و **برای چه کار** فرستاده است. (شناخت هدف زندگی).» (برگرفته از کتاب فیه مافیه، مولوی)

جهان هدفمند

- در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان **هدفی** وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی **حکیم** است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را **بی‌هدفه** (عَبَث) انجام نمی‌دهد.
- قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می‌کند و آفرینش جهان را «**حق**» می‌داند. از آن جمله می‌فرماید:

پیام اصلی: به حق آفریده شدن و هدفداری جهان

ایستگاه آیه - دخان، ۳۸ و ۳۹

و ما خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضَ و ما بَيْنَهُمَا لِاعْبَيْنَ	و ما آسمان ها و زمین و آن چه بین آن هاست را به بازیچه نیافریدیم،
ما خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ	آن ها را جز به حق خلق نکردیم.

سؤال ۱ بیهوده نبودن جهان در آیات قرآن با چه اصطلاحی بیان شده است؟ ۲ تأکید قرآن کریم بر حکمت الهی و در نتیجه هدفداری جهان، با کدام لفظ بیان شده است؟ ۳ مرجع ضمیر در عبارات قرآنی «ماخلقناهما» و «ما بینهما» چیست؟ ۴ مفهوم کلی آیات فوق را بنویسید.	
پاسخ ۱ لاعبین ۲ حق ۳ آسمان ها و زمین ۴ در پس خلقت تک تک موجودات این جهان، هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن ها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد.	
نکته ترکیبی از جهت اشاره به حکمت الهی به ضرورت معاد اشاره دارد و با آیه «افحسبتم انما خلقناکم عبثاً» مرتبط است. (درس ۴)	

- تعریف** حق بودن آفرینش آسمان ها و زمین **به معنای** هدفدار بودن خلقت آن هاست.
- این آیه (لاعبین - بِالْحَقِّ) به خوبی دلالت بر این دارد که جهان آفرینش **بی هدف نیست** و هر موجودی بر اساس برنامه **حساب شده ای (مُدَوَّن)** به این جهان گام نهاده است و به سوی **هدف حکیمانه ای** در حرکت است.
 - انسان نیز مانند موجودات دیگر، از این قاعده کلی (هدفمندی) **جدا** (مستثنی) **نیست** و قطعاً هدفی از آفرینش او وجود داشته است و گام نهادن او در این دنیا، **فرصتی** است که برای رسیدن به آن هدف به او داده شده است.
 - از این رو، حضرت علی (ع) هرگاه که مردم را موعظه می کرد، معمولاً سخن خود را با این عبارات آغاز می کرد:

پیام اصلی: هدفداری خلقت انسان

نهج البلاغه، حکمت / ۳۷۵ - ایستگاه حدیث

امام علی (ع): «ای مردم ... هیچ کس بیهوده آفریده نشده تا خود را سرگرم کارهای لهو کند و او را به خود وانگذاشته اند تا به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد.»	
سؤال ۱ در کلام حضرت علی (ع) چرا انسان نباید خود را سرگرم کارهای لهو کند؟ ۲ نتیجه این که آفرینش انسان بیهوده نیست، در کلام علوی چیست؟ ۳ چرا انسان نباید به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد؟ ۴ از آن جا که انسان به خود واگذار نشده است، چه رفتاری از او شایسته است؟	
پاسخ ۱ «(زیرا) هیچ کس بیهوده آفریده نشده است.» ۲ «(نباید) خود را سرگرم کارهای لهو کند.» ۳ «(زیرا) او را به خود وانگذاشته اند.» ۴ «(نباید) به کارهای لغو و بی ارزش بپردازد.»	

تفاوت های انسان با سایر موجودات در چگونگی رسیدن به هدف

- البته میان هدف انسان و موجوداتی هم چون حیوانات و گیاهان، تفاوت هایی وجود دارد.
 - تفاوت هایی که به **ویژگی های خاص انسان** و تمایز او از سایر موجودات بازمی گردد. برخی از این تفاوت ها عبارتند از (سه مورد):
- انسان خود** (با اختیار) باید: ۱ هدف از خلقت خود را **بشناسد** و ۲ آن را **انتخاب** کند و ۳ به سوی آن **گام بردارد**؛ در حالی که گیاهان به صورت **طبیعی** و حیوانات به صورت **غریزی** (به ترتیب) به سوی هدف خود حرکت می کنند.
 - مثال** دانه گندم به صورت **طبیعی** در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه ای با ده ها دانه حرکت می کند و یا نهال کوچک خرما (طبیعی) در مسیر رسیدن به نخلی تنومند پیش می رود.

تلاشگر: حواست باشه

انسان ابتدا درباره هر کاری تفکر می‌کند و اگر تشخیص داد که کار مفیدی است و او را به هدفش می‌رساند، آن را انتخاب می‌کند و انجام می‌دهد.

- ۲ انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعدادهای **محدود مادی** دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعدادهای **مادی و معنوی** است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به **کمال** رساند.
- ۳ انسان دارای **روحیه‌ای بی‌نهایت طلب** است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها **کم نمی‌شود**، بلکه روز به روز **افزون** می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز **پایان نمی‌پذیرد** و **تمام نمی‌شود** (نامحدود و بی‌نهایت).
- این انسان **بی‌نهایت طلب**، در زندگی خود همواره در حال انتخاب **هدف** است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشدنی (افول‌ناپذیر). در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های **محدودی** دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، **متوقف** می‌شوند؛ چنان که گویی راهشان پایان یافته است.

ایستگاه سؤال

- ۱ | آیات و احادیث: با توجه به آیه «ما خلقناهما الا بالحق» حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به معنای چیست؟
- ۲ | صحیح / غلط: حق تعالی انسان را ارزش بسیار داده است پس انسان باید ببیند که برای چه خلق شده است.
- ۳ | جای خالی: در پس خلقت تک تک موجودات این جهان وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی است.
- ۴ | پاسخ کوتاه: وقتی می‌گوییم خالق جهان خدایی حکیم است به چه معناست؟
- ۵ | پاسخ تشریحی: تفاوت نوع هدف انسان با حیوانات و گیاهان در چیست؟

- پاسخ ۱. به معنای هدف‌دار بودن خلقت است. ۲. صحیح
۳. هدفی - حکیم ۴. یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.
۵. انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود بلکه روز به روز افزون می‌گردد، او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود این انسان بی‌نهایت طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است. هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشدنی. درحالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند متوقف می‌شوند، چنان که گویی راهشان پایان یافته است.

اختلاف در انتخاب هدف

- وقتی به دنیای انسان‌ها می‌نگریم، با دنیای حیرت‌انگیزی مواجه می‌شویم؛ چنان **اختلافی** در هدف‌ها وجود دارد که ابتدا **سردرگم** می‌شویم که به راستی، کدام انتخاب درست و همسو با میل بی‌نهایت طلب انسان و استعدادهای فراوان مادی و معنوی اوست و کدام یک این‌گونه نیست؟
- مثال** کسانی به دنبال پول و ثروت‌اند، برخی دل به کشف اسرار جهان سپرده‌اند، برخی به دنبال جاه و مقامند، دسته‌ای خدمت به خلق را سرلوحه زندگی خود قرار داده‌اند، گروهی به هنرمندی و نقش‌آفرینی در عرصه‌های هنری می‌اندیشند، گروهی نیز در آرزوی قهرمانی در ورزش پیوسته می‌کوشند و ...

فعالیت کلاسی

سؤال به نظر شما منشأ این اختلاف‌ها در انتخاب هدف چیست؟

پاسخ ریشه و علت این تفاوت‌ها، اختلاف در دیدگاه و بینش‌های افراد است.

- هرکس با **بینش** و **نگرش** خاص خود به سراغ هدفی می‌رود.
- اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت طلب او را سیراب کند و پاسخ‌گوی استعدادهای گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند.
- کسی هم که فکر می‌کند با داشتن شهرت می‌تواند به این نتایج برسد، همه زندگی خود را در مسیر رسیدن به شهرت قرار می‌دهد.
- نتیجه** پس این اختلاف در هدف‌ها، ریشه در **نوع نگاه و اندیشه انسان** دارد.

نکته راهبردی

کلمات «ریشه، منشأ، سرچشمه، سبب، خاستگاه، مبدأ، زمینه‌ساز، مولد، زاینده، متبوع و ...» ← به معنای علت یک امر هستند.

کلمات «میوه، ثمره، ناشی، نتیجه، مولود، زاییده، تابع، بازتاب، پیامد و ...» ← به معنای معلول یک امر می‌باشند.

تلاشگر: حواست باشه

ریشه هدفمندی جهان ← حکمت الهی

ریشه اختلاف هدف‌ها ← نوع نگاه و اندیشه انسان

ایستگاه سؤال

- ۱ | **صحیح / غلط:** اگر انسان چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعدادهای گوناگونش باشد، می‌کوشد به دیگران کمک کند.
- ۲ | **جای خالی:** هرکس با و خاص خود به سراغ هدفی می‌رود.
- ۳ | **پاسخ کوتاه:** اختلاف در هدف‌ها ریشه در چه چیزی دارد؟
- ۴ | **پاسخ تشریحی:** در چه صورت انسان می‌کوشد به دیگران کمک کند؟

پاسخ ۱. صحیح ۲. بینش - نگرش ۳. نوع نگاه و اندیشه انسان ۴. اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است و می‌تواند روحیه بی‌نهایت طلب او را سیراب کند و پاسخگوی استعدادهای گوناگونش باشد.

معیارهای انتخاب هدف‌های اصلی

- با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای این‌که بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند **معیار** و **ملاک** (شاخصه) هستیم؛ معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف‌های **همسو** با ۱ میل بی‌نهایت طلب و ۲ استعدادهای متنوع انسان را مشخص کنیم. بدین وسیله، هدف‌های زندگی را به **درستی** برخواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آن‌ها صرف خواهیم کرد.
- **خدای رحیم و مهربان** که از همه به ما **مهربان‌تر** (أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ) و از خود ما به نیازهای ما **آگاه‌تر** (أَعْلَمُ) است، در این مورد، ما را هدایت و راهنمایی کرده و معیار انتخاب هدف را مشخص فرموده و آثار و نتایج آن را نیز یادآور شده است.

تدبر در قرآن

سؤال برای رسیدن به معیارهای انتخاب هدف، در ترجمه آیات تدبّر کنید و با تأمل در آن‌ها و ارتباط دادن آن‌ها به یکدیگر، پیام‌ها را تکمیل کنید و آیاتی را که این پیام‌ها از آن‌ها استخراج می‌شوند، مشخص نمایید.

پیام اصلی: تفاوت عاقبت برگزیدن اهداف پایان‌پذیر (محدود) و پایان‌ناپذیر (همیشگی)

ایستگاه آیه - اسراء، ۱۸ و ۱۹

«آن کس که تنها زندگی **زودگذر دنیا** را می‌طلبد، آن مقدار از آن را که بخواهد - و به هرکس اراده کنیم - می‌دهیم؛ سپس **دوزخ** را برای او قرار خواهیم داد تا با **خواری** و سرافکندگی در آن وارد شود.^۱ و آن کس که **سرای آخرت** را بطلبد و برای آن **سعی و کوشش** کند و مؤمن باشد، **پاداش** داده خواهد شد.^۲»

سؤال ۱ سرنوشت دنیوی و اخروی کسی که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، چیست؟
۲ لازمه رسیدن به پاداش آخرت چیست؟

پاسخ ۱ آن مقدار از آن را که خدا بخواهد و به هرکس اراده کند، می‌دهد؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهد داد تا با خواری و سرافکندگی در آن وارد شود.
۲ انسان سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد.

پیام اصلی: مقایسه اصل قرار دادن اهداف دنیوی و اخروی

ایستگاه آیه - بقره، ۲۰۰ تا ۲۰۲

«بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما **در دنیا نیکی** عطا کن. ولی در آخرت بهره‌ای ندارند.^۲ و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و **در آخرت نیز نیکی** مرحمت فرما و ما را از **عذاب آتش** نگاه دار.^۴ اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند؛ و خداوند **سریع الحساب** است.^۵»

۱. «من كان يريد العاجلة عَجَلْنَا لَهُ فِيهَا ما نَشَاءُ لِمَنْ نريد ثم جعلنا له جهنم يصليها مذمومًا مدحورًا»
۲. «و من اراد الآخرة و سعى لها سعيها و هو مؤمن فاولئك كان سعيهم مشكورا»
۳. «فمن الناس من يقول ربنا آتنا في الدنيا و ما له في الآخرة من خلاق»
۴. «و منهم من يقول ربنا آتنا في الدنيا حسنة و في الآخرة حسنة و قنا عذاب النار»
۵. «اولئك لهم نصيب مما كسبوا و الله سريع الحساب»

سؤال ۱ گفتار آنان که در آخرت بهره‌ای ندارند، چیست؟

۲ آنان که فقط می‌گویند: «خداوند به ما در دنیا نیکی عطا کن.» در آخرت چه نصیبی دارند؟

۳ دعای آنان که از کار خود نصیب و بهره دارند، چیست؟

۴ درخواست عطا کردن نیکی در دنیا و آخرت از خدا، چه ثمره‌ای دارد؟

پاسخ ۱ می‌گویند: خداوند به ما در دنیا نیکی عطا کن.

۲ در آخرت بهره‌ای ندارند.

۳ پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن، و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار.

۴ اینان از کار خود نصیب و بهره‌ای دارند و خداوند سریع الحساب است.

پیام اصلی: مقایسه زندگی دنیا و آخرت

ایستگاه آیه - قصص، ۶۰

«آن چه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است؛ آیا اندیشه نمی‌کنید؟»

سؤال ۱ آن چه نزد انسان‌ها و نزد خداست، به ترتیب چه ویژگی‌هایی دارد؟

۲ این که انسان، آن چه نزد خداست را بهتر و پایدارتر بداند، نشانه چیست؟

۳ آنان که اندیشه می‌کنند، چه نگاهی نسبت به آن چه نزد خود و خداست، دارند؟

پاسخ ۱ آن چه به انسان‌ها داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است (کم ارزش است) و آن چه نزد خداست، بهتر و پایدارتر است.

۲ اندیشه

۳ آن چه به انسان داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است.

نکته ترکیبی با آیه ﴿و ما هذه الحیة الدنیا الا لهو و لعب و ان الدار الآخرة لهی الحیوان لو كانوا یعلمون﴾ مرتبط است. (درس ۳)

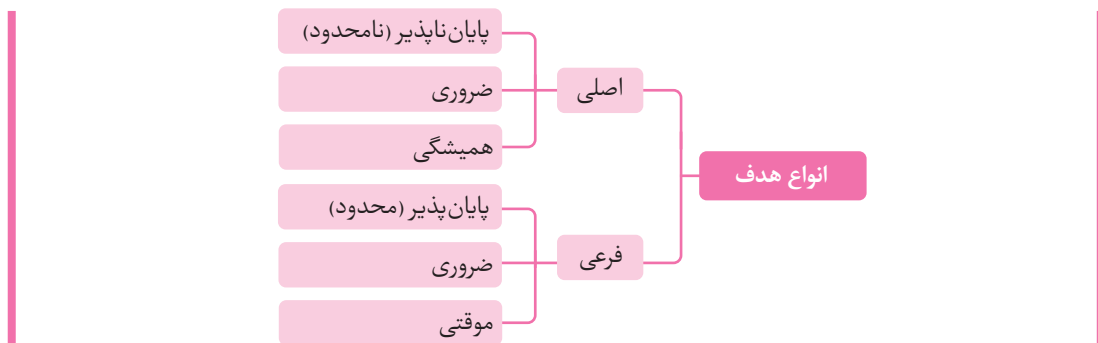
جواب

پیام	آیات مرتبط با پیام
۱. برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها محدود و پایان پذیر هستند و تنها پاسخ‌گوی برخی از استعدادهای مادی ما هستند.	۱۸ اِسرائ
۲. اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.	۱۸ اِسرائ
۳. اگر کسی فقط این هدف‌ها را انتخاب کند به تعدادی از آن می‌رسد ولی از آخرت بهره‌ای ندارد و دوزخ برای او قرار داده می‌شود.	۱۸ اِسرائ و ۲۰۰ بقره
۴. برخی هدف‌ها پایان ناپذیر و همیشگی اند و پاسخ‌گوی استعدادهای مادی و معنوی بیش تری در وجود ما هستند.	۱۹ اِسرائ و ۶۰ قصص
۵. اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و سعی و تلاش کند و مؤمن باشد، به هدف خود خواهد رسید.	آیه ۱۹ اِسرائ
۶. هدف‌های پایان ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند.	۶۰ قصص و ۱۸ و ۱۹ اِسرائ
۷. هدف‌های پایان پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند.	۶۰ قصص و ۱۸ و ۱۹ اِسرائ
۸. اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.	۲۰۱ و ۲۰۲ بقره
۹. اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.	۱۸ اِسرائ و ۲۰۰ بقره

نتیجه برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی فرع و تابع آن‌ها باشند.

- همان‌طور که با تدبّر در آیات دیدید، این‌جا سخن از هدف‌های اصلی و فرعی است، که هر دو خوب می‌باشند و برای زندگی ما ضروری هستند.
- مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات بازدارند.
- تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آن‌ها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

۱. ﴿و ما اوتینم من شیء فمتاع الحیة الدنیا و زینتها و ما عند الله خیر و ابقى افلا تعقلون﴾

• وجه اشتراک اهداف اصلی و فرعی ← ضروری بودن

• وجه تفاوت و افتراق اهداف اصلی و فرعی ← پایان ناپذیری یا پایان پذیری و همیشگی یا موقتی بودن

ایستگاه سؤال

- ۱ | آیات و احادیث: طبق آیه ۱۹ سوره اسرا، آن کس که سرای آخرت را بطلبد در چه صورتی پاداش داده خواهد شد؟
 - ۲ | صحیح / غلط: هدف‌های اصلی و فرعی هر دو خوب و برای زندگی انسان ضروری هستند.
 - ۳ | جای خالی: برنامه‌ریزی انسان باید دربرگیرنده اهداف و اهداف باشد؛ به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اصل قرار گیرند و هدف‌های دنیوی و تابع آن‌ها باشند.
 - ۴ | پاسخ کوتاه: با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای این‌که بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند چه چیزی هستیم؟
- پاسخ ۱. سعی و کوشش کند و مؤمن باشد.
۲. صحیح
۳. اخروی - دنیوی - اخروی - فرع
۴. معیار و ملاک

برترین (کامل‌ترین و ارزشمندترین) هدف

- حتماً این مصرع از شعر زیبای مولوی را شنیده‌ای که می‌گوید: «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست»
 - این مصرع را به صورت یک ضرب‌المثل در جایی که یک چیز، **جامع** و **دربردارنده** چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند.
 - برخی هدف‌های زندگی، نیز این‌گونه‌اند؛ یعنی **دربردارنده** هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر با دست‌یابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این‌گونه هدف‌ها **بتر** و **جامع‌تر** باشند، هدف‌های بیش‌تری را درون خود جای می‌دهند (رابطه مستقیم). (گنجایش و ظرفیت بیش‌تر)
 - معمولاً آدم‌های **زیرک** و **هوشمند** هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «**با یک تیر چند نشان بزنند**».
- سؤال** حال به نظر شما در میان هدف‌های اصلی، برترین و کامل‌ترین هدف کدام است؟ هدفی که رسیدن به آن مساوی رسیدن به هدف‌های دیگر نیز باشد؟
- جواب** هدفی که سایر اهداف را دربرمی‌گیرد و برترین و اصلی‌ترین هدف است و روح پایان‌ناپذیر انسان را سیراب می‌کند و زمینه شکوفا شدن استعدادها و متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم می‌آورد، تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ است.
- با توجه به دو ویژگی ۱ «متنوع بودن **استعدادهای انسان**» و ۲ «**بی‌نهایت‌طلبی او**»، اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخ‌گوی این دو ویژگی باشد (شرط)، آن هدف، کامل‌تر است (مشروط). بنابراین **برترین هدف اصلی** ما آن هدفی است که همه استعدادها و متنوع ما را **دربرگیرد** و در جایی متوقف نشود و نهال وجود ما را به درختی **زیبا** تبدیل کند، به طوری که سراسر وجود ما را **شادابی**، **بالندگی** **شور** و **نشاط** فراگیرد.
- مثال** امیرالمؤمنین علی (ع) را ببینید! ایشان رشد و تکامل خود را **زیر نظر** و با **تربیت** پیامبر اکرم (ص) آغاز کرد و جلوه‌گاه همه کمالات و زیبایی‌ها شد. وقتی به شخصیت ایشان می‌نگرید، می‌بینید که ایشان در میدان علم و دانش، رشادت و جنگاوری، سخنوری (خطابه)، مهربانی و دوستی، پهلوانی و جوانمردی، نیایش و عبادت، حق‌طلبی و عدالت، پس از رسول خدا (ص) **بی‌نظیر** است.
- سؤال** راستی ایشان چه چیزی را مقصود و هدف خود قرار داده که به همه این زیبایی‌ها دست یافته است؟
- جواب** تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ که نتیجه جلب رضایت الهی است.

تقرب خداوند به عنوان اصلی‌ترین هدف

- هر کس اندکی تأمل کند، می‌بیند که در **ذات** خود در جست‌وجوی **سرچشمه** خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست.

• این سرچشمه، همان **خداوند** است که **خالق** همه کمالات و زیبایی هاست؛ او که خود **نامحدود** است و کمالات و خوبی هایش حد و اندازه **ندارد**. هر کمال و خوبی از او سرچشمه می گیرد و در جهان گسترده می شود.

نتیجه پس مقصود و هدف نهایی ما **خداوند** است.

سؤال به راستی جز او چه کسی و چه چیزی می تواند برترین و اصلی ترین هدف ما باشد؟ چه کسی جز او می تواند روح پایان ناپذیر انسان را سیراب کند و زمینه شکوفا شدن استعدادهای متنوع مادی و معنوی انسان را فراهم آورد؟

جواب اگر روح انسان بی نهایت طلب است و خوبی ها را به صورت بی پایان می خواهد، شایسته است که تنها **تقرب و نزدیکی به خدای بزرگ** مقصد نهایی او باشد.

• البته نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری **نیست**. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک **نزدیکی حقیقی** است (قرب وجودی انسان به خدا)، همان طور که دوری از او هم **بدترین** نوع **دوری** است. خدا سرچشمه زیبایی ها و خوبی هاست و انسان ها به میزانی که زیبایی ها و خوبی ها را کسب کنند به خدا **نزدیک تر** می شوند.

ویژگی های افراد زیرک

• افراد **زیرک** با انتخاب **خدا** به عنوان هدف اصلی خود، ① هم از بهره های **مادی** زندگی استفاده می کنند و ② هم از آن جایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت **رضای خدا** انجام می دهند، جان و دل خود را به خداوند **نزدیک تر** می کنند و ③ سرای **آخرت** خویش را نیز آباد می سازند.

پیام اصلی: انتخاب خدا (قرب الهی) به عنوان هدف جامع

ایستگاه آیه - نساء، ۱۳۴

هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد،
نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست.

مَنْ كَانَ يُرِيدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا
فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ

سؤال ① آن کس که مستمراً به دنبال نعمت و پاداش دنیاست، باید خواسته خود را به چه صورتی دنبال کند؟
② خداوند خطاب به چه کسانی می فرماید: «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»؟

پاسخ ① نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست. ② هر کس نعمت و پاداش دنیا را بخواهد.

نکته راهبردی

ترکیب «كَانَ + فعل مضارع» به صورت ماضی استمراری ترجمه می گردد. مانند «كَانَ يُرِيدُ»: به طور مستمر می خواست

• البته این هدف (کسب رضایت الهی و بندگی خدا) به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، **همت بزرگ** و **اراده محکم** می طلبد؛ همان طور که دستیابی به گوهرهای گران قدر دریاها، **پشتکاری شگرف** می خواهد.

پیام اصلی: انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی

(مولوی، دیوان شمس) - ایستگاه شعر

ای دوست، **شکر** بهتر یا آن که **شکر** سازد؟
ای باغ تویی خوش تر یا گلشن و گل در تو؟
ای **عقل** تو به باشی در دانش و در بینش؟
خوبی **قمر** بهتر، یا آن که **قمر** سازد؟
یا آن که برآرد گل، صد **نرگس** تر سازد؟
یا آن که به هر لحظه صد **عقل و نظر** سازد؟

سؤال ① ابیات فوق، اهداف کدام دسته از افراد را ترسیم می کند؟

② طبق شعر فوق، انسان های زیرک، اهداف خود را چگونه انتخاب می کنند؟

پاسخ ① افراد زیرک

② افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره های مادی زندگی استفاده می کنند و هم از آن جایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می دهند، جان و دل خود را به خداوند **نزدیک تر** می کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می سازند.

نکته راهبردی

تعبیرهای «با یک تیر چند نشان زدن»، «زندگی به خاطر خدا» و «انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی» و مصرع «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» و آیه «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ» و شعر «ای دوست، شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟ ...»، از جهت انتخاب هدف جامع‌تر و دربرگیرنده سایر اهداف، با هم مرتبط‌اند.

تدبر در قرآن

سؤال به نظر شما برنامه زندگی روزانه من و شما چگونه باید باشد تا براساس آیه زیر، تمامی اعمال و زندگی ما برای خدا باشد؟

پیام اصلی: زندگی به خاطر خدا

ایستگاه آیه - انعام، ۱۶۲

بگو نمازم، تمامی اعمالم و زندگی و مرگ من برای خداست که پروردگار جهانیان است.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي
وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

سؤال ۱ کامل‌ترین تعبیر درباره «زندگی به خاطر خدا» به دلیل کدام صفت الهی است؟

۲ از آن‌جا که خداوند تنها پروردگار جهانیان است، رفتار انسان باید چگونه باشد؟

پاسخ ۱ پروردگار جهانیان است. **۲** نماز، اعمال، زندگی و مرگ او برای خدا باشد.

جواب تمامی زندگی انسان می‌تواند رنگ و بوی خدایی بگیرد اگر انسان در همه فعالیت‌های خود رضایت خدا را مدنظر قرار دهد و ببیند چه کاری او را به خدا نزدیک‌تر می‌کند؛ یعنی انسان در انتخاب رشته، دوست، همسر، شغل و ... رضایت خدا را در نظر بگیرد. با این معیار جهت زندگی انسان عوض می‌شود و برنامه‌ها و فعالیت‌هایش رنگ و بوی الهی می‌گیرد.

ایستگاه سؤال

۱ آیات و احادیث: براساس آیات قرآن کریم، اگر کسی نعمت و پاداش دنیا را بخواهد آن را کجا می‌یابد؟

۲ صحیح / غلط: نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری و معنوی است.

۳ جای خالی: با توجه به دو ویژگی «متنوع بودن انسان» و «..... او» اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم بهتر پاسخگوی این دو ویژگی باشد، آن هدف است.

۴ پاسخ کوتاه: مصرع شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» در کجا به کار می‌رود؟

پاسخ ۱. نعمت و پاداش دنیا و آخرت نزد خداست. «فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ»

۲. غلط (نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست).

۳. استعدادها - بی‌نهایت‌طلبی - کامل‌تر

۴. در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌شود.

اندیشه و تحقیق

۱. شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

۲. دلیل بیاورید:

الف) زیرک‌ترین افراد این جهان، مؤمنان هستند.

ب) کسی که هدف اصلی زندگی خود را ثروتمند شدن قرار دهد، دچار خسران می‌شود.

۳. شخصی می‌گوید: «لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود.» با او موافقت یا خیر؟ چرا؟

۴. حکایت زیر را بخوانید و با توجه به آن به سؤال پاسخ دهید.

«مسافری در سفر خود به یک دو راهی رسید. از پیرمردی که در آن‌جا نشسته بود پرسید: من از کدام یک از این دو راه باید بروم؟ پیرمرد گفت: قصد داری به کجا بروی؟ مسافر جواب داد: نمی‌دانم!

پیرمرد گفت: وقتی نمی‌دانی به کجا می‌خواهی بروی، تفاوتی نمی‌کند که کدام راه را انتخاب کنی!

به نظر شما این حکایت، با کدام یک از بخش‌های درس در ارتباط است؟ چرا؟

۱. «صد» در این شعر اشاره به مفهوم کامل بودن و جامعیت دارد و در اینجا می‌تواند اشاره داشته باشد به هدف‌های جامعی که در برگیرنده همه اهداف جزئی‌تر نیز هستند. «نود» نیز همان اهداف کوچک‌تر و فرعی هستند همان‌طور که عدد «صد» در برگیرنده تمام اعداد کوچک‌تر از خود است، هدفی نیز وجود دارد که انسان با انتخاب آن به عنوان هدف زندگی می‌تواند به سایر اهداف نیز دست یابد و آن هدف، قرب به خداست.
۲. الف) زیرکی افراد مؤمن، به این دلیل است که با انتخاب خدا و قرب به او و به عنوان هدف اصلی زندگی، هم دنیا را به دست می‌آورند و هم آخرت، چرا که در آیه ۱۳۴ سوره نساء به این مطلب اشاره شد که هر کس که پاداش و نعمت دنیا و آخرت را می‌خواهد باید به خدا روی بیاورد، زیرا پاداش دنیا و آخرت نزد خداست. برخلاف افراد بی‌ایمان، که اگرچه خود را زیرک می‌دانند، اما با فراموشی آخرت و چسبیدن به دنیا، از نعمات عظیم آخرت بی‌بهره‌اند.
- ب) خسارت چنین فردی این است که اولاً با انتخاب چنین هدفی، سایر استعدادهای خود را محروم نگه می‌دارد و رشد تک‌بعدی دارد و ثانیاً تنها می‌تواند به برخی از نعمت‌های دنیوی برسد اما در آخرت هیچ توشه و بهره‌ای ندارد.
۳. این سخن اشتباه است انتخاب خدا و نیل به او به عنوان هدف زندگی به معنای بی‌توجهی به دنیا نیست بلکه فقط به این معناست که جای هدف اصلی و فرعی عوض نشوند و انسان همه فکر و ذکر خود را معطوف به دنیا نکند و از خدا و معنویات غافل نشود. کسی که خدا را هدف زندگی خود قرار می‌دهد، به کسب و کار و تجارت و سایر فعالیت‌های دنیوی نیز مشغول است اما زندگی را در پول و مادیات خلاصه نمی‌کند بلکه در همین تجارت و کسب و کار نیز خدا را در نظر می‌گیرد. ثروت‌اندوزی حرام ندارد و از همین ثروت نیز با انفاق و صدقه و غیره برای کسب رضایت خدا استفاده می‌کند.
۴. این حکایت می‌خواهد توجه انسان را به اهمیت یافتن هدف زندگی معطوف کند، بلکه انسان بداند برای چه خلق شده و بایستی به سوی کدام مقصد حرکت کند. از این رو این فعالیت با ورود به درس و بحث هدفمندی مرتبط است.

تعریف اصطلاحات و مفاهیم کلیدی

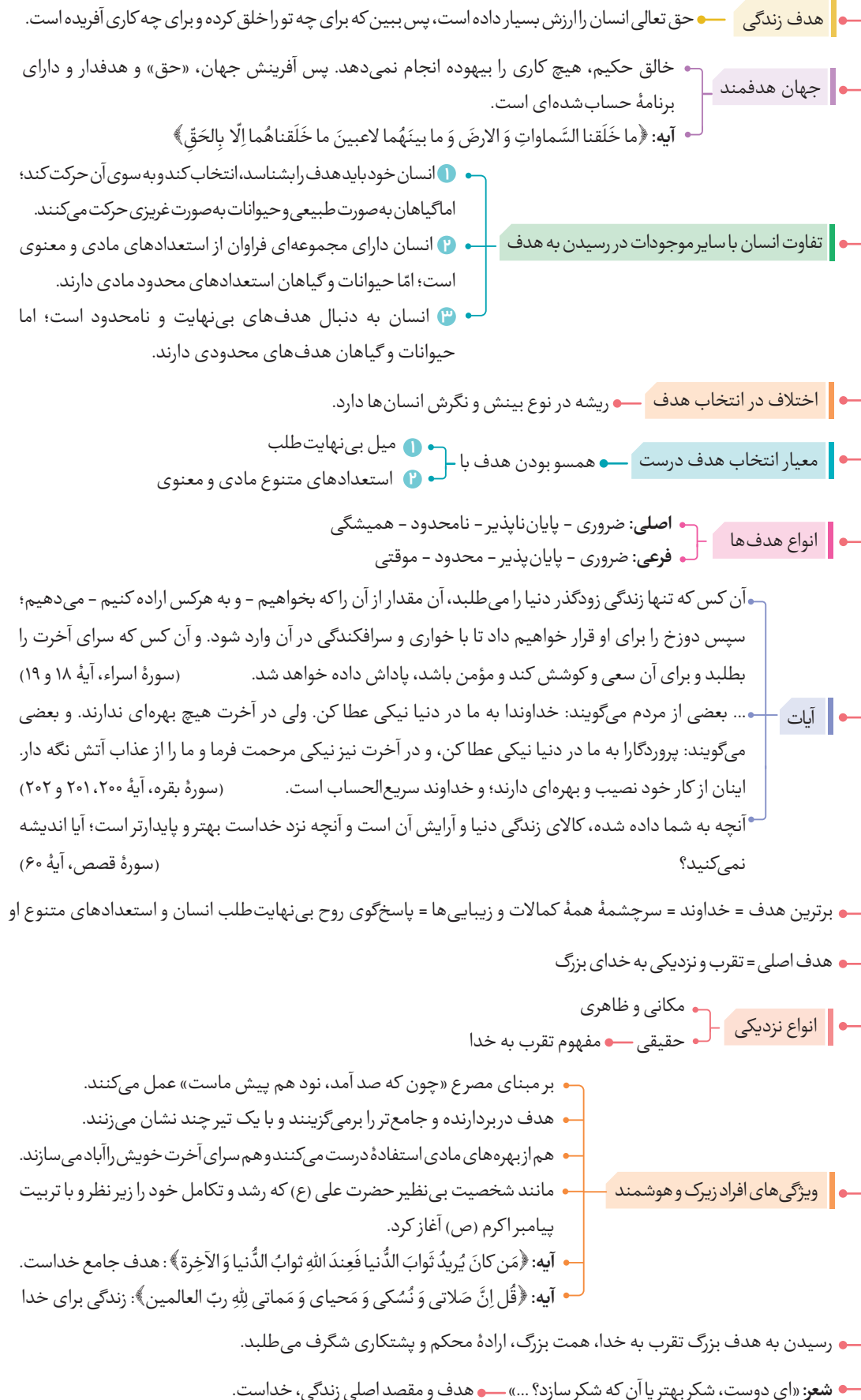
- **حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین:** به معنای هدف‌دار بودن آفرینش آن‌هاست.
- **خدای حکیم:** یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده (عبث) انجام نمی‌دهد.
- **تقرب و نزدیکی به خدا (قرب الهی):** نزدیکی و تقرب به خداوند یک نزدیکی حقیقی است و نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند.
- **هدف کامل‌تر:** اگر هدفی که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی دو ویژگی متنوع بودن استعدادهای انسان و بی‌نهایت‌طلبی او باشد، کامل‌تر است.

مرور درس با سؤالات جای خالی

- حق تعالی انسان را **ارزش** بسیار داده است. پس انسان باید ببیند که برای چه او را خلق کرده و برای چه کار فرستاده است.
- در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی **حکیم** است.
- هر موجودی بر اساس برنامه **حساب شده‌ای** به این جهان گام نهاده است و به سوی **هدف حکیمانه‌ای** در حرکت است.
- دانه گندم به صورت **طبیعی** در جهت رسیدن به هدف نهایی خود یعنی تبدیل شدن به خوشه‌ای با ده‌ها دانه حرکت می‌کند.
- هرکس با **بینش و نگرش** خاص خود به سراغ هدفی می‌رود.
- خدای رحیم و مهربان که از خود ما به نیازهای ما **آگاه‌تر** است، در مورد هدف، ما را هدایت و راهنمایی کرده است.
- حیوانات و گیاهان هدف‌های **محدودی** دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند.
- مقصود و هدف نهایی ما **خداوند** است.
- انسان‌های **زیرک و هوشمند** هدف‌های خود را به گونه‌ای انتخاب می‌کنند که به قول معروف «با یک تیر چند نشان بزنند».
- هدف قرب الهی به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی ماست، **همت بزرگ و اراده محکم** می‌طلبد.
- نزدیکی به خدا یک نزدیکی **حقیقی** است، همان‌طور که دوری از او بدترین نوع **دوری** است.
- برنامه‌ریزی انسان باید در برگیرنده اهداف اخروی و اهداف **دنیوی** باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف **اخروی** اصل قرار گیرند و اهداف دنیوی **فرع** و تابع آن‌ها باشند.
- به میزانی که هدف‌ها **برتر و جامع‌تر** باشند، هدف‌های بیش‌تری را در درون خود جای می‌دهند.
- معیار انتخاب هدف‌های اصلی، این است که همسو با میل **بی‌نهایت‌طلب** و استعدادهای متنوع انسان باشد.
- باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب **گناه** نشویم و آن قدر سرگرم آن‌ها نباشیم که از **زیبایی‌های پایدار** باز بمانیم.
- افراد زیرک تمام کارهای دنیوی خود را در جهت **رضای خدا** انجام می‌دهند.

درس در یک نگاه

هدف زندگی: ما
انسان ها برای چه
آفریده شده ایم و
هدف از زندگی ما
چیست؟

سؤالات تشریحی

درس اول: هدف زندگی

الف تدبر در آیات قرآن و احادیث

۱. با توجه به آیات شریفه: ﴿وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا إِلَّا لَاعِبِينَ * مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
(آ این آیه به کدام صفت خداوند اشاره می‌کند؟)
- ☆ (ب) منظور از کلمه «حق» در آیه ﴿...مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ، أَن هَا (آسمان‌ها و زمین) را جز به حق خلق نکردیم.﴾ چیست؟ (خرداد ۱۴۰۳)
- پ) مفهوم کلی آیات را بنویسید.
۲. با توجه به آیه ۱۸ سوره اسراء: «آن کس که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد آن مقدار از آن را که بخواهیم می‌دهیم؛ سپس دوزخ را برای او قرار خواهیم داد تا با خواری و سرافکنندگی در آن وارد شود.» کدام گزینه را می‌توان از این آیه برداشت کرد؟
(۱) اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شوند.
(۲) برخی از هدف‌ها و دل‌بستگی‌ها، محدود و پایان‌پذیرند و تنها پاسخگوی برخی از استعدادهای مادی ما هستند.
۳. با عنایت به آیه ۱۹ سوره اسراء «و آن کس که سرای آخرت را بطلبد و برای آن سعی و کوشش کند و مؤمن باشد، پاداش داده خواهد شد.» جای خالی را تکمیل کنید: «اگر کسی این هدف‌ها را به عنوان هدف اصلی برگزیند و به هدف خود خواهد رسید.»
۴. آیه ۲۰ سوره بقره: «بعضی از مردم می‌گویند: خداوند ما در دنیا نیکی عطا کن ولی در آخرت هیچ بهره‌ای ندارند.» درباره اهداف است.
۵. با توجه به آیات سوره بقره که می‌فرماید: «و بعضی می‌گویند: پروردگارا به ما در دنیا نیکی عطا کن و در آخرت نیز نیکی مرحمت فرما و ما را از عذاب آتش نگاه دار.» کدام موضوع برداشت می‌گردد؟
- ☆ ۶. با توجه به آیه ۶۰ سوره قصص: «آن چه به شما داده شده، کالای زندگی دنیا و آرایش آن است و آن چه نزد خداست بهتر و پایدارتر است، آیا اندیشه نمی‌کنید؟»، جمله زیر را تکمیل کنید:
«هدف‌های پایان‌ناپذیر همان هدف‌های هستند و هدف‌های پایان‌پذیر همان هدف‌های هستند.
۷. با توجه به آیه شریفه ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ به سؤالات زیر پاسخ دهید:
☆ (آ) انسان‌های زیرک اهداف خود را چگونه انتخاب می‌کنند؟
(ب) هدف اصلی و نهایی و برتر در این آیه کدام است؟
۸. موضوع کلی آیه ﴿قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ را بنویسید.

ب صحیح / غلط

۹. اگر انسان جمله چیزها را فراموش کند و هدف اصلی خود را فراموش نکند، هیچ نکرده باشد.
۱۰. قرآن کریم در آیات گوناگون بر هدفمندی جهان تأکید می‌کند و آفرینش جهان را «لاعبین» می‌داند.
- ☆ ۱۱. حق بودن خلقت آسمان‌ها و زمین به معنای هدف‌دار بودن آفرینش آنهاست.
۱۲. گام نهادن انسان در دنیا، فرصتی است که برای رسیدن به هدف به او داده شده است.
- ☆ ۱۳. گیاهان به صورت غریزی و حیوانات به صورت طبیعی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.
- ☆ ۱۴. اختلاف در هدف‌ها، ریشه در بی‌نهایت‌طلبی انسان دارد.
۱۵. برای این‌که بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم.
۱۶. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است.
- ☆ ۱۷. انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.
- ☆ ۱۸. لازمه تقرب به خدا این است که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود.

(خرداد ۱۴۰۳)

۱۹. نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست.
۲۰. اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی نمی‌شوند.
- ۲۱ ☆ اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیوی می‌شوند.
۲۲. اگر کسی هدف‌های محدود و پایان‌پذیر را به عنوان هدف اصلی برگزیند، ممکن است به مقداری از آن برسد.
۲۳. انسان به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعدادهای گوناگون خویش را به کمال برساند.

سؤالات پاسخ کوتاه

ج

۲۴. کدام سؤال و موضوع است که اگر انسان جمله چیزها را فراموش کند و آن را فراموش نکند، او را باک نیست؟
۲۵. در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان چه چیزی وجود دارد؟ چرا؟
- ۲۶ ☆ حکیم بودن خداوند به چه معناست؟
- ۲۷ ☆ در کلام قرآنی، حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین به چه معنایی است؟
۲۸. گیاهان و حیوانات به ترتیب چگونه به سوی هدف حرکت می‌کنند؟
۲۹. انسان چگونه به سوی هدف گام برمی‌دارد؟
۳۰. تفاوت دوم میان حیوانات و گیاهان و انسان در رسیدن به هدف چیست؟
۳۱. سومین تفاوت میان حیوانات و گیاهان و انسان در رسیدن به هدف چیست؟
- ۳۲ ☆ اختلاف در هدف‌ها ریشه در چه چیزی دارد؟
۳۳. با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای انتخاب هدف درست، نیازمند چه چیزی هستیم؟
- ۳۴ ☆ برای این‌که بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند چه نوع معیار و ملاکی هستیم؟
۳۵. برنامه‌ریزی انسان باید چگونه باشد؟
- ۳۶ ☆ هدف‌های پایان‌پذیر و پایان‌ناپذیر چگونه اهدافی هستند؟
- ۳۷ ☆ مصرع شعر زیبای مولوی: «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» اشاره به چه موضوعی دارد؟
- ۳۸ ☆ معمولاً آدم‌های زیرک و هوشمند به قول معروف چگونه اهداف خود را انتخاب می‌کنند؟
۳۹. توجه به کدام ویژگی‌ها سبب می‌شود که اگر هدفی را انتخاب می‌کنیم آن هدف، کامل‌تر باشد؟
- ۴۰ ☆ با توجه به ویژگی‌های انسان، مقصد و هدف نهایی انسان چیست؟
۴۱. نزدیکی و تقرب به خداوند چگونه است؟
- ۴۲ ☆ بر اساس چه میزان و معیاری انسان به خدا نزدیک‌تر می‌شود؟
- ۴۳ ☆ افراد زیرک چگونه هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم سرای آخرت خود را نیز آباد می‌سازند؟
۴۴. هدف اصلی انسان به همان میزان که بزرگ و ضامن خوشبختی است، نیازمند چیست؟
۴۵. بیت «ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد / خوبی قمر بهتر یا آن که قمر سازد؟» مؤید چه موضوعی است؟

(خرداد انسانی ۱۴۰۳)

چند گزینه‌ای

د

۴۶. در قرآن کریم، آفرینش هدفمند جهان با کدام لفظ مورد تأکید قرار گرفته است؟
۴۷. مسیر صحیح انتخاب هدف‌ها و دل بستن به آن‌ها چیست؟
۴۸. منشأ اختلاف در انتخاب هدف‌ها در بین انسان‌ها چیست؟
- ۴۹ ☆ سرانجام کسی که تنها زندگی زودگذر دنیا را می‌طلبد، چیست؟

(۱) ﴿بِالْحِكْمَةِ﴾ (۲) ﴿بِالْحَقِّ﴾

(۱) ملاک و معیاری تعیین کنیم که اهداف همسو با بی‌نهایت‌طلبی انسان را مشخص کند.

(۲) هر دوی اهداف فرعی و اصلی را به یک اندازه مورد نظر قرار دهیم.

(۱) اختلاف در نوع اندیشه‌ها (۲) متنوع بودن راه‌های رسیدن به خدا

(۱) دوزخ (۲) برزخ

☆ ۵۰. فراوان بودن استعداد‌های مادی و معنوی در انسان برخلاف حیوانات و گیاهان چه نتیجه‌ای ایجاد کرده است؟

- ۱) انتخاب دائمی هدف‌هایی که پایان‌ناپذیر باشند و او را در سرحدی از رشد و کمال متوقف سازند.
- ۲) به دنبال هدف‌هایی که به واسطه آن‌ها بتواند توانمندی‌های خود را به کمال برساند.

۵۱. افراد زیرک مطابق تعبیر «یک تیر و چند نشان» چگونه عمل می‌کنند؟

- ۱) به همه اهداف دنیایی خود می‌رسند.
- ۲) دنیا و آخرت را با هم به دست می‌آورند.

☆ ۵۲. از بیت «ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد / خوبی قمر بهتر، یا آن که قمر سازد؟» کدام تعبیر را می‌توان دریافت؟

- ۱) برخی از اهداف به گونه‌ای هستند که رسیدن به آن‌ها، هدف‌های دیگر را نیز دربر می‌گیرد.
- ۲) می‌توان با یک تیر، چند نشان زد و در دنیا به آرامش رسید.

۵۳. مصراع زیبای «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟

- ۱) انتخاب هدف جامع و دربردارنده سایر اهداف
- ۲) بی‌نهایت‌طلبی انسان در هدف قرار دادن سرچشمه خوبی‌ها

(تجربی ۹۸)

۵۴. بیت زیر به دنبال انتقال کدام مفهوم به مخاطب است؟

- «ای باغ تویی خوش‌تر یا گلشن و گل در تو / یا آن‌که برآرد گل، صد نرگس تر سازد؟»
- ۱) انسان در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است.
 - ۲) برخی با خوبی‌ها و زیبایی‌های درون خود به دنبال هدف می‌گردند.
 - ۳) برخی از هدف‌ها به گونه‌ای هستند که هدف‌های دیگر را نیز در بر دارند.
 - ۴) افرادی هستند که به حیات دنیوی راضی شده‌اند و به آن آرام گرفته‌اند.

(زبان ۹۹)

۵۵. مطابق آیات قرآن کریم، چه کسی «با خواری و سرافکندگی» در جهان آخرت وارد دوزخ می‌شود؟

- ۱) از خداوند نیکی در زندگی دنیایی خواسته و از آخرت بی‌بهره مانده است.
- ۲) به زندگی دنیا و آرایش و زینت آن پرداخته و در آسایش زندگی کرده است.
- ۳) فقط به دنبال زندگی زودگذر دنیا بوده است و به مقداری از آن دست یافته است.
- ۴) زندگی پایدار اخروی را فراموش کرده و به همه نصیب خود در این جهان رسیده است.

(ریاضی ۹۸ با تغییر)

۵۶. برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل بستن به آن‌ها، کدام فرایند لازم است؟

- ۱) هر فرد با بینش و نگرش خاص خود باید به سراغ هدفی برود و آن را انتخاب کند.
- ۲) تنها هدف‌هایی باید انتخاب شوند که میل بی‌نهایت‌طلبی درون انسان را آرام کنند.
- ۳) به معیاری نیازمندیم که هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت‌طلب و استعداد‌های متنوع را مشخص کند.
- ۴) هدف‌های زندگی به اصلی و فرعی تقسیم شوند و فقط هدف‌های اصلی مورد توجه قرار گیرند.

ه کشف ارتباط

۵۷. هریک از موارد سمت راست با کدام یک از موارد سمت چپ ارتباط دارد؟ (یک مورد در سمت چپ اضافی است.)

۱. نوع نگاه و اندیشه انسان‌ها	آ. حق بودن آفرینش آسمان‌ها و زمین
۲. استعداد‌های متنوع برخلاف حیوانات و گیاهان	ب. اهداف پایان‌ناپذیر
۳. داشتن روحیه بی‌نهایت‌طلب برخلاف گیاهان و حیوانات	پ. منشأ اختلاف در انتخاب هدف‌ها
۴. حکیم بودن خداوند	ت. تفاوت دوم میان انسان و حیوانات و گیاهان
۵. اهداف اخروی	

☆ ۵۸. هر يك از موارد سمت راست با کدام يك از موارد سمت چپ متناسب است؟ (يك مورد در سمت چپ اضافی است).

آ. حرکت حیوانات به سوی هدف	۱. تقرّب و نزدیکی به خدای بزرگ
ب. هدف نهایی و برتر انسان	۲. به صورت طبیعی
پ. کار افراد زیرک	۳. انتخاب هدف جامع تر و برتر
ت. ای دوست شکر بهتر یا آن که شکر سازد؟	۴. به صورت غریزی
	۵. هدف جامع و دربردارنده

و تعریف مفاهیم و اصطلاحات

- ☆ ۵۹. خدای حکیم: ۶۱. هدف کامل تر:
☆ ۶۰. حق بودن جهان: ۶۲. تقرّب و نزدیکی به خداوند (قرب الهی):

ز سوالات پاسخ بلند

- ☆ ۶۳. میان انسان و موجوداتی مانند حیوانات و گیاهان چه تفاوت هایی در هدف ها وجود دارد؟
☆ ۶۴. کاربرد مصرع «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چیست؟ توضیح دهید.
☆ ۶۵. برترین و کامل ترین هدف اصلی انسان دارای چه ویژگی هایی است؟
☆ ۶۶. منظور از تقرّب و نزدیکی به خداوند چیست؟
☆ ۶۷. هدف اصلی و فرعی را توضیح دهید.
☆ ۶۸. شعر «ای عقل تو به باشی در دانش و در بینش؟ / یا آن که به هر لحظه صد عقل و نظر سازد؟» درباره چه موضوعی است؟
☆ ۶۹. چرا زیرک ترین افراد این جهان مؤمنان هستند؟
☆ ۷۰. شعر «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» چه ارتباطی با موضوع هدف زندگی دارد؟
☆ ۷۱. چگونه می توان هدف های زندگی را به درستی انتخاب کرد؟
☆ ۷۲. چرا قرآن کریم بر حق بودن جهان تأکید می کند؟
☆ ۷۳. چرا مقصود و هدف نهایی ما خداوند است؟

ح درک مطلب

- ☆ ۷۴. علیرضا به اشعار مولانا علاقه مند است و با خود این بیت را زمزمه می کرد: «نام احمد نام جمله انبیاست / چون که صد آمد، نود هم پیش ماست»:
آ) مصرع دوم این بیت مولوی در چه جایی به کار می رود؟
ب) با کدام قول معروف هماهنگی دارد؟
☆ ۷۵. احمد رضا شخصی است که در کارهای زندگی خود همواره هدفی دارد و هیچ کاری را بیهوده انجام نمی دهد. شخصیت احمد رضا چه نامیده می شود؟
☆ ۷۶. ملیکا با دقت کردن در هدف دوستان و اطرافیان، می بیند که عده ای دنبال پول و ثروت اند، برخی دل به کشف اسرار جهان سپرده اند، برخی به دنبال جاه و مقام اند، دسته ای خدمت به خلق را سرلوحه زندگی خود قرار داده اند، گروهی به هنرمندی و نقض آفرینی در عرصه های هنری می اندیشند، گروهی نیز در آرزوی قهرمانی در ورزش، پیوسته می کوشند. ملیکا از این مشاهدات:
آ) ابتدا چه حس و حالتی پیدا می کند؟
ب) کدام سؤال ذهن او را مشغول می کند؟
☆ ۷۷. اگر دانش آموزی از ابتدای روز با نیت خدایی از خواب برخیزد و برای رضای خدا صبحانه بخورد تا قوت بگیرد و برای خدا از خانه به سمت مدرسه به راه افتد و در کلاس های درس با دقت توجه نماید تا به امر خدا برای خدمت به مخلوقات او و کسب درآمد حلال در آینده بتواند مؤثر باشد، بر مبنای کدام آیه شریفه عمل کرده است؟
(۱) «و ما خلقنا السّماوات و الارض و ما بینهما لاعبین ما خلقناهما الا بالحق»
(۲) «قل انّ صلاتی و نسکی و محیای و مماتی لله ربّ العالمین»

۲

بخش

پاسخنامه

هدف زندگی

درس ۱

۱ | آ حکیم بودن خداوند (حکمت الهی)

ب هدف دار بودن جهان خلقت

پ در پس خلقت تک تک موجودات این جهان، هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

۲ | گزینه ۲

۳ | سعی و تلاش کند و مؤمن باشد

۴ | محدود و پایان پذیر

۵ | اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی، مانع بهره‌مندی از نعمت‌های دنیوی نمی‌شود.

۶ | اخروی - دنیوی

۷ | آ انسان‌های زیرک با انتخاب خدا، به عنوان هدف برتر هم از زندگی دنیا بهره می‌برند و هم آخرت خویش را آباد می‌کنند.

ب تقرب به خداوند

۸ | زندگی باید برای رضای خداوند باشد.

۹ | غلط (اگر انسان جمله چیزها را فراموش کند و هدف اصلی خود را فراموش نکند، او را باک نیست.)

۱۰ | غلط (قرآن کریم در آیات گوناگون بر هدفمندی جهان تأکید می‌کند و آفرینش جهان را «حق» می‌داند.)

۱۱ | صحیح

۱۲ | صحیح

۱۳ | غلط (گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.)

۱۴ | غلط (اختلاف در هدف‌ها، ریشه در نوع نگاه و اندیشه انسان دارد.)

۱۵ | صحیح

۱۶ | صحیح

۱۷ | صحیح

۱۸ | غلط (لازمه تقرب به خدا این نیست که کارهایی مانند کسب مال و ثروت که از امور فرعی هستند، کنار گذاشته شود؛ زیرا اهداف دنیوی و فرعی نیز برای زندگی در دنیا، خوب و ضروری‌اند.)

۱۹ | صحیح

۲۰ | غلط (اگر هدف‌های دنیوی اصل قرار گیرند، مانع رسیدن به هدف‌های اخروی می‌شوند.)

۲۱ | غلط (اصل قرار گرفتن هدف‌های اخروی مانع بهره‌مندی انسان از نعمت‌های دنیایی نمی‌شود.)

۲۲ | صحیح

۲۳ | صحیح

۲۴ | خداوند (حق تعالی) انسان را برای چه آفریده است؟ - هدف زندگی

۲۵ | هدفی - زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است.

۲۶ | یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

۲۷ | به معنای هدف دار بودن خلقت آسمان‌ها و زمین است.

۲۸ | گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی.

۲۹ | انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد.

۳۰ | انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعداد‌های محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است.

۳۱ | انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند.

۳۲ | نوع نگاه و اندیشه انسان

۳۳ | معیار و ملاک

۳۴ | معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع انسان را مشخص کنیم.

۳۵ | در برگزیده اهداف اخروی و اهداف دنیوی باشد و به گونه‌ای تنظیم شود که اهداف اخروی اصل و اهداف دنیوی فرع و تابع آن‌ها باشد.

۳۶ | هدف‌های پایان پذیر همان هدف‌های دنیوی هستند و هدف‌های پایان ناپذیر همان هدف‌های اخروی هستند.

۳۷ | هدف جامع (در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است.)

۳۸ | با یک تیر چند نشان بزنند.

۳۹ | ۱- متنوع بودن استعداد‌های انسان ۲- بی‌نهایت طلبی او

۴۰ | خداوند (تقرب و نزدیکی به خداوند)

۴۱ | نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است و نزدیکی مکانی و ظاهری نیست.

۴۲ | به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کند.

۴۳ | با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی

۴۴ | همت بزرگ و اراده محکم می‌طلبید.

۴۵ | اشاره به هدف جامع و برتر دارد.

۴۶ | گزینه ۲ | ۴۷ | گزینه ۱ | ۴۸ | گزینه ۱

۴۹ | گزینه ۱ | ۵۰ | گزینه ۲ | ۵۱ | گزینه ۲

۵۲ | گزینه ۱ | ۵۳ | گزینه ۱ | ۵۴ | گزینه ۳

۵۵ | گزینه ۳ | ۵۶ | گزینه ۳

۵۷ | آ ۴ | ب ۵ | پ ۱ | ت ۲

۵۸ | آ ۴ | ب ۱ | پ ۳ | ت ۵

۵۹ | خدای حکیم، خدایی است که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد.

۶۰ | حق بودن جهان به معنای هدف دار بودن آفرینش آن‌هاست.

۶۱ | اگر هدفی که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی دو ویژگی متنوع بودن استعداد‌های انسان و بی‌نهایت طلبی او باشد، آن هدف، کامل تر است.

۶۲ | نزدیکی و تقرب به خداوند یک نزدیکی حقیقی است و نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند.

۶۳ | اول: انسان خود باید هدف از خلقت خود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گام بردارد؛ در حالی که گیاهان به صورت طبیعی و حیوانات به صورت غریزی به سوی هدف خود حرکت می‌کنند.

۶۹ | زیرا مؤمنان با انتخاب ایمان به خدا به عنوان هدف اصلی، هم از بهره‌های مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم از آن جایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک ترمی‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند.

۷۰ | برخی هدف‌های زندگی، جامع و دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این‌گونه هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیش‌تری را در درون خود جای می‌دهند.

۷۱ | با توجه به تفاوت نگاه و اندیشه انسان‌ها، برای این‌که بتوانیم با نگاهی درست، هدف‌های خود را انتخاب کنیم، نیازمند معیار و ملاک هستیم، معیاری که بتوانیم به وسیله آن، هدف‌های همسو با میل بی‌نهایت طلب و استعداد‌های متنوع انسان را مشخص کنیم. بدین وسیله، هدف‌های زندگی را به درستی برخواهیم گزید و عمر خود را برای رسیدن به آن‌ها صرف خواهیم کرد.

۷۲ | در پس خلقت تک‌تک موجودات این جهان هدفی وجود دارد؛ زیرا خالق آن‌ها خدایی حکیم است؛ یعنی خدایی که هیچ کاری را بیهوده انجام نمی‌دهد. قرآن کریم در آیات گوناگون بر این نکته تأکید می‌کند و آفرینش جهان را «حق» می‌داند.

۷۳ | هرکس اندکی تأمل کند، می‌بیند که در ذات خود در جست‌وجوی سرچشمه خوبی‌ها و زیبایی‌هاست و تا به آن منبع و مبدأ نرسد، آرامش نیافته و از پای نخواهد نشست. این سرچشمه، همان خداوند است که خالق همه کمالات و زیبایی‌هاست؛ او که خود نامحدود است، کمالات و خوبی‌هایش حد و اندازه ندارد. هرکمال و خوبی از او سرچشمه می‌گیرد و در جهان گسترده می‌شود. پس مقصود و هدف‌نهایی ما خداوند است.

۷۴ | آ این مصرع را به صورت یک ضرب‌المثل در جایی که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند.

ب) با یک تیر چند نشان بزنند.

۷۵ | حکیم

۷۶ | آ ابتدا سردرگم می‌شود.

ب) به راستی، کدام انتخاب درست و همسو با میل بی‌نهایت طلب انسان و استعداد‌های فراوان مادی و معنوی اوست و کدام یک این‌گونه نیست؟

۷۷ | گزینه ۲

درس ۲ پرواز

۷۸ | به خاطر آن است که آن‌ها گروهی هستند که تعقل نمی‌کنند.

۷۹ | گزینه ۱

۸۰ | قوه اراده و اختیار انسان

۸۱ | سرشت خداآشنا (فطرت)

۸۲ | آ شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و بیزاری از آن

ب) گزینه ۲

۸۳ | نفس لؤامه (سرزنشگر)

۸۴ | نفس اماره انسان (دشمن‌ترین دشمن تو، همان نفسی است که

در درون توست)

۸۵ | اراده و اختیار انسان

دوم: انسان برخلاف حیوانات و گیاهان که استعداد‌های محدود مادی دارند، مجموعه‌ای فراوان از استعداد‌های مادی و معنوی است. به همین دلیل، به دنبال انتخاب هدف‌هایی است که از طریق آن، استعداد‌های گوناگون خویش را به کمال رساند.

سوم: انسان دارای روحیه‌ای بی‌نهایت طلب است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه‌تنها کم نمی‌شود، بلکه روزبه‌روز افزون می‌گردد. او به دنبال چیزی است که هرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب هدف است؛ هدف‌هایی پایان‌ناپذیر و تمام‌نشده. در حالی‌که حیوانات و گیاهان هدف‌های محدودی دارند و هنگامی که به سرحدی از رشد و کمال می‌رسند، متوقف می‌شوند؛ چنان‌که گویی راهشان پایان یافته است.

۶۴ | مصرع «چون که صد آمد، نود هم پیش ماست» را در جایی

که یک چیز، جامع و دربردارنده چیزهای دیگر است، استفاده می‌کنند. برخی هدف‌های زندگی نیز این‌گونه‌اند؛ یعنی دربردارنده هدف‌های دیگر نیز هستند و رسیدن به آن‌ها برابر با دستیابی به سایر اهداف نیز هست. به میزانی که این‌گونه هدف‌ها برتر و جامع‌تر باشند، هدف‌های بیش‌تری را در درون خود جای می‌دهند.

۶۵ | با توجه به دو ویژگی متنوع بودن استعداد‌های انسان و بی‌نهایت‌طلبی او، اگر هدفی را که انتخاب می‌کنیم، بهتر بتواند پاسخگوی این دو ویژگی باشد، آن هدف، کامل‌تر است. بنابراین

برترین هدف اصلی ما آن هدفی است که همه استعداد‌های متنوع ما را دربرگیرد و در جایی متوقف نشود و نهال وجود ما را به درختی پربار و زیبا تبدیل کند، به طوری‌که سراسر وجود ما را شادابی، بالندگی و شور و نشاط فرا گیرد.

۶۶ | نزدیکی و تقرب به خداوند، نزدیکی مکانی و ظاهری نیست. چه

بسا دو نفر در یک مکان در کنار هم باشند ولی هیچ نزدیکی به هم احساس نکنند. نزدیکی به خدا یک نزدیکی حقیقی است، همان‌طور که دوری از او هم بدترین نوع دوری است. خدا سرچشمه زیبایی‌ها و خوبی‌هاست و انسان‌ها به میزانی که زیبایی‌ها و خوبی‌ها را کسب کنند، به خدا نزدیک‌تر می‌شوند.

۶۷ | هدف‌های اصلی و فرعی، هر دو خوب می‌باشند و برای زندگی ما

ضروری هستند. مهم این است که هدف فرعی را به جای هدف اصلی قرار ندهیم و آن‌قدر به اهداف فرعی دل نبندیم که مانع ما در رسیدن به اهداف اصلی شوند و از رفتن به سوی کمالات بازدارند. تلاش برای رسیدن به نعمت‌های دنیا نه‌تنها بد نیست، بلکه ضروری و خوب است. فقط باید توجه کنیم که برای رسیدن به نعمت‌های دنیا مرتکب گناه نشویم و آن قدر سرگرم آن‌ها نباشیم که از زیبایی‌های پایدار باز بمانیم.

۶۸ | افراد زیرک با انتخاب خدا به عنوان هدف اصلی خود، هم از بهره‌های

مادی زندگی استفاده می‌کنند و هم از آن جایی که تمام کارهای دنیوی خود را در جهت رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک ترمی‌کنند و سرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند.